

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRIT DANMARK

UDGIVET AF EN KREDS AF DANSKE

NR. 2 (første legale Nummer)

Fredag den 18. Maj 1945

4. AARGANG

Ministrene Christmas Møller, Mogens Fog og Aksel Larsen, der i 1942 var med til at stifte Frit Danmark, mødes igen efter Aars Udlændighed, Illegalitet og Fangenskab.

Frihedsbevægelsen

gaar ind i Fremtiden!

Næppe i noget andet okkuperet Land har Befrielsen formet sig saa lykkeligt som i Danmark. Takket være de allierede Hæres overvældende Styrke i Slaget om Tyskland slap Danmark for at blive Slagmark. Frihedskæmpernes og Folkets Enighed og Disciplin i de afgørende Timer var en

vidunderlig Oplevelse. I Kraft af Frihedsbevægelsens faste Organisation blev Progromer, Vold og Ødelæggelser undgaaet i højere Grad end noget andet Sted.

Nu er Sejrsrusen forbi, vi staar midt i Dagen, Arbejdet paa Opbygningen af vor Fremtid skal begynde. Men for

mange Mennesker, der har været aktive i Frihedskampen, dukker noget op, der ligner en Skuffelse — det er Reaktionen, der melder sig efter Anspændelsen. Det er Frygten for, hvad kommende Tider skal bringe. Bliver alt igen, som det var før — paa godt og ondt? Skal den Indsats, der er gjort,

blive glemt? Har de Aar, der er gaaet, kun været en Parentes i vor Udvikling, eller betegner de et Vendepunkt, saa vi bedre end før vil være i Stand til at virkeliggøre vore demokratiske Idealers?

Den nye Regering, der skal lede Landet, er sammensat af Frihedsbevægelsens Organisatorer og Repræsentanter for det politiske Liv. Denne sammensætning er et Løfte om, at intet er glemt, og at der findes baade Vilje og Evne til at optage det sociale og kulturelle Forløsningsarbejde, som ligger for. Det kan ikke skjules, at der baade i Regering og Rigsdag er Kredse, som stod fremmede over for Frihedsbevægelsens Aand, men vi har Lov at vente, at de vil vise Forstaaelse over for de Ønsker, Modstandens Mænd maa fremføre paa deres Kammeraters Vegne, og yde en Indsats i demokratisk Betydning.

Folkets Holdning under Besættelsen og i Befrielsens Dage er en tydelig Tilkendegivelse af, at det slutter op bag vore Krav om Afstraffelse af Landsforrædere, om Konfiskation af Værnemagergevinster, om Udrensning af antidemokratiske Elementer i Tjenestemandstanden og det offentlige Liv, om en værdig og tilfredsstillende Afvikling af Modstandsstyrkerne, saa de atter kan glide ind i det sociale Liv og om retfærdige Erstatninger, Pensioner og Hædersgaver til Frihedskæmpere og faldnes Efterladte.

Men Frihedsbevægelsen bærer videre end til dette. Da for Aar tilbage enkelte danske indsaa, at en Sindelagskamp mod Okkupanterne ikke var nok, men at Landet uanset sin Lidenhed aktivt maatte slutte op i den frie Verdens Kamp mod Nazismen, var det

ikke alene Ønsket om at generhverve vor nationale Selvstændighed, der drev dem, men ogsaa en Forstaaelse af, at Kampen stod om de demokratiske Idealers Nederlag eller Sejr. Den enige Tilslutning, de senere vandt fra hele Befolkningen, var betinget af dette dobbelte Maal for Kampen. Nok har Danmark været lykkeligere stillet end de fleste andre Lande i social Henseende, men meget mangler. Arbejdsløsheden har været en Svøbe, store Dele af Befolkningen boer og lever stadig under utilfredsstillende Vilkaar, kun formelt staa Adgangen til den højeste Uddannelse aaben for alle — vort politiske Demokrati er endnu ikke blevet et økonomisk Demokrati.

I Dag er Krigsmaalet naaet, men Fredsmaalet staaer tilbage. De Kvinder og Mænd, der offervilligt gik i Krig mod Nazismen, vil lige saa beslutsomt kaste sig ind i Arbejdet for at vinde Freden. De kommer fra alle Kredse og repræsenterer alle Anskuelser i Befolkningen, de kan være uenige om Detailler og Fremgangsmaader, men kan alle sige med den engelske Nationaløkonom Edward Hallett Carr: »Den gamle Verden er død. De, som resolut har vendt den Ryggen og mødt den nye Verden med Forstaaelse, Mod og Fantasi, har Fremtiden for sig.«

»Frit Danmark« har været et af de mange Samlingsorganer i Modstandsbevægelsen, det første og det største. Derfor føler det Ret og Forpligtelse til fortsat at paakalde og styrke de Kræfter inden for alle politiske Partier og Samfundslag, der har fattet Tidehvervet, og som med Konsekvens i Tanke og Handling vil hjælpe med til at føre Landet frem til det reelle Folkestyre.

Mogens Fog.

Tak maa jeg gennem Bladet rette til alle Sabotører og Modstandsfolk — kort sagt Frihedskæmperne.

Uden Frihedskæmperne — intet frit Danmark i Dag.

Men vi maa ogsaa se frem. Det varer ikke længe, inden vi kommer frem til de store Vanskeligheder. Lad os haabe, nej, lad os *ville* løse dem sammen, som vi løste Krigens.

Lad os i Frit Danmark aldrig glemme den Tid, vi havde sammen. Lad den Følelse være den stærkeste og lad os have til Maal, at vi — skønt maaske uenige over noget — altid vil være enige om det væsentlige.

Bliver det Frit Danmark's Opgave, da vil vort Blad fra Modstandsarene faa en stor og landsvigtig Opgave i de Fremgangsaaer for Landet, vi nu vil skabe.

Christmas Møller.

Aksel Larsen:

Fra min ensomme Celle i Sachsenhausen-Lejrens »Zellenbau« svævede Tankerne ustandselig tilbage til Danmark og til dem, der fortsatte den Kamp for vort Lands og Folks Liv og Fremtid, som jeg desværre var afskaaret fra fortsat at deltage i. Og jeg maatte Gang paa Gang spørge mig selv, hvordan det mon var gaaet den spæde Spire, Christmas Møller og jeg var med til at plante, da vi i Vinteren 1941—42 begyndte at organisere Frit Danmark-Bevægelsen og udgive Bladet »Frit Danmark«.

Men jeg *vidste* ingenting. Jeg kunde saa nogenlunde følge med i den store Krigs Udvikling mod Tysklands Nederlag, men der sivede praktisk talt ingen Efterretninger fra Danmark ind over det elektriske Pigtraadshegn og ind i Cellen.

Saa meget mere overvældet er jeg i Dag, hvor Indtryk og Oplysninger gennem et Par øre Uger er hvirvlet ind paa mig, og jeg kan begynde at danne mig et Billede af Udviklingen og Tilstandene. Det er *ufattelig stort*, hvad det danske Folk har formaaget under de sidste Aars Kamp mod Fremmedherredømmet — den Kamp, der rystede dette overmægtige Fremmedherredømme i dets Grundvold — og

(Fortsættes Side 14)

Frit Danmarks Stiftere hilser Bladet

Christmas Møller:

10. Maj 1946.

Saa kom da Dagen, vi har arbejdet mod i fem lange, onde Aar.

Det er længe, længe siden jeg skrev Indgangsartiklen i vort Blad. Det er dejligt i Dag at faa Lov til at se Bladet frit.

Min første Tak skal lyde til alle

dem, som i disse Aar bar Bladet. Det var en opmuntrende Hilsen at faa fra Hjemmefronten. Og vi »slugte« Bladet i London og er taknemmelig over den Information, det gav os.

Frit Danmark har vist nogle Gange fortalt om, hvorledes jeg altid har fremhævet, at Hjemmefrontens Arbejde var det afgørende. Min Hilsen og

„Der er likesom blit en mening med det hele!”

Om noen spurte meg om min underligste opplevelse, tror jeg at jeg skulde svare: en spasertur i Hellerup. Nå, og hva hendte så på den turen? Svar: ingenting.

Vi steg i land i Tuborg Havn fra en fiskerbåt, hvor gestapofolkene trampet på dekket mens vi satt sammenkrøpne i et mørkt lite skott. Det var om formiddagen 4. mai, den dag Danmark ble fritt. Men ennå var det ikke fritt. Man var ikke helt uvant med å passere grenser på ulovlig vis og under alle slags underlige navn, for øyeblikket var det Otto Nielsen, konstruktør, Gammel Kongevei 162; den er kurant.

Og allikevel: å komme til Danmark på den måten, til det gamle, elskede København, se menneskene stå i små grupper og tale sammen, se alle blomstene i butikkvinduene ...

Så gikk der luftalarm. Den var slett ikke så god for oss ulovlige personer; det var ikke heldig å gå i tilfluktsrum, og nu ble man vel alene på gaten?

Det ble man såmen ikke nei! På de gode københavnere virket alarmen som om et bilhorn hadde tutet i en fjerntliggende kommune. De så ikke en gang opp i luften, de stanset ikke sin samtale, de gjorde ingenting av alt det politiet tvang en stakkars oslobo til når det kjære varsel lød.

Der mer enn ante oss at her er alt forskjellig. Vi visste det jo også før. Alt var forskjellig, de tyske metoder, motstandens metoder; og her var mat og blomster, her var stadig vakre ting. I Norge har det ikke på lenge vært noe vakkert. Hus, gater, sporveier og møbler er forfalt og ramponert, menneskenes ansikter er ramponert av sult og savn.

Men det var den turen i Hellerup!

Vi var bare to, i samme situasjon. For min danske venn var der en ubehagelig chance for å bli gjenkjent der vi gikk på veiene og ventet på at alarmen skulde bli forbi, så man kunde få befordringsmid- del til bestemmelsesstedet.

Den ble ikke forbi, den varte lenge. Og imens åpnet havene i Københavns forsteder seg for oss mens vi passerte på vår lumske gang. Fruktrærne var sprunget ut, alle trær var grønne, tulipaner avslørte sin skjønne hemmelighet i vinduskasser og bed. Det var som naturen hadde en glassur utenpå seg, og selv de fredsommelige herrer i overall som spadde ukrigersk i jorden bak lave stakitter hadde dette uvirkelighetens preg som sa: alt dette er naturligvis ikke sant. Min venn her går med våpen på seg og han kan få bruk for det. Lyden av den bensinbil der er ond musikk.

Den norske Journalist Johan Borgen, Frihedskæmper i sit Land, Fange paa Grini, nu Presseattaché i København, skriver om de Tanker, han gjorde sig, da han kort før vor Befrielsestime satte Foden paa dansk Jord.

Ja, det var som om hvert blad der vendte seg i den svake brisen var et varsel, som hver jublende sangfugl med sitt yndige skjegg på strupen gav et hemmelig signal ...

Ja, og hva så? Siden, samme dag, var der fred og menneskene falt i armene på hinannen og man begynte å skyte. Men

i denne forkortning fikk vi oppleve Danmark, og kort etter — mens skuddene knitret i natten ute — satt vi noen mennesker sammen og talte om fremtiden. Det skal ærlig innrømmes at vi i Norge har engstet oss for at den på grunn av forholdene oppdrevne fedrelandsfølelse skulde slå ut i det sinnelag vi bekjemper. Det talte vi om. Kan menneskene overhodet tåle å bli skrudd så høyt opp gjennom år, og så — med ett få vite: ja ja, det er vel og bra, man har satt sitt liv inn, man har levet en unaturlig tilværelse, man har mistet hva man eide, man har kjent offerviljens rus i seg og villig latt seg besette av den, men nu får det være nok. La oss så være mennesker igjen.

Dette er nu for det første et ganske centralt spørsmål. Da jeg neste dag gikk

over Rådhuspladsen i dyp distraksjon og slett ikke hadde lagt merke til at der var tomt (i samme opphøyde åndsfraværenhet — den minner stundom om autoritet — hadde jeg visstnok vist min særlige leigitimasjon) så hørte jeg plutselig faste skritt bak meg og situasjonen stod klar. En almindelig mann vil heller ha en noenlunde elskverdig rammende kule enn bli avslørt som en klodrian overfor hundrer av mennesker; jeg hadde ingen unnskyldning å fremføre overfor frihetskjemperen der bak, det var bare å finne seg i skøserne. Isteden følte jeg et lett slag på skulderen: »Vil den Herre ikke nok være venlig at gå denne Vej?»

Jeg så inn i et meget ungt ansikt, et ansikt som har tetnet i besluttsomhet og øyeblikkelig angst i mang en kritisk situasjon, en kort overgang lå vi flate på brolegningen sammen, men det var ikke oss der interesserte de herrer skyttere. Siden fikk vi oss en sludder. Man kunde ikke la være å tenke: hvor i all verden får en så ung mann denne beherskelse fra? Fra dypet av hvilken kultur formår han å mestre den vrede han bør ha kjent overfor en udisiplinert klodrian som stikker seg inn i hans alvorlige spill på en så utilbørlig måte?

Og det skal innrømmes, der jog en heftig glede, en stimulerende forhåpning gjennom besøkeren ved dene lille episoden. For det første: så vel har de visst å bevare sitt sanne sinnelag, for det annet: når disse i den grad har unngått forråelsen, så er det vel likedan med dem hjemme, som man ikke har sett på over et år.

Vi spurte også en ung juridisk student: Hvordan skal det virke å slå opp på side 315 i Panteretten efter disse år som kjempende soldat, som en der har satt seg utenfor sitt samfund og utslettet sin identitet til samfundets beste?

Hvis han hadde feid spørsmålet bort med lett optimisme, kunde der vært årsak til bekymring, men han gjorde ikke det. Han tenkte seg lenge om og sa: Ja, vi har jo nok talt om det, noen kamerater og jeg. Vi mener at det nok skal gå, skjønt det vil bli visse vanskeligheter med å konsentrere seg i begynnelsen, og det vi har fått lest i denne tiden er jeg bange for sitter nokså løst . . .

Så tenkte han seg atter om og sa: Men så er det jo det at nu er det likesom blitt en mening med det hele.

Man var som nordmann ganske følsom i denne korte perioden mellem Danmarks og Norges befrielse; man vilde så gjerne ta varsel av alle gode ting. Men den bevegelse jeg kjente ved disse ordene tør man vedstå seg til alle tider. Det gav jo svaret på nettop et av disse spørsmål som har gnaget. Hvis dette enkelt formulerte synspunkt er karakteristisk for de fleste frihetskjemperne, så har man jo

nettopp lykkelig unngått det vi alle fryktet for: ørkesløsheten efter den store innsats, håpløsheten ved en daglig borgerlig gjerning. Ja, der lå mer i svaret, man vil iallfall gjerne legge mer i det, nemlig dette at en ung mann mente seg å ha funnet en plass for seg i samfundet.

Det skulde undre oss meget om ikke visse negative trekk har gått igjen også i Danmark i de par siste slektledd, f. eks. en vis resignert innstilling til det omgivende samfund, iallfall hos alle dem som ikke tidlig og radikalt har valgt sitt standpunkt og mer eller mindre følt det som et kald. Når unntas disse lykkelige men nokså få tror jeg alle har følt den vage usikkerhet overfor omgivelsene, overfor sin nytteverdi, sin evne til innsats, ja overhodet sin *rett til deltagelse*, som i skiftende tider og med skiftende styrke har bemektiget seg ungdommen; under navn av verdenssmerte, efterkrigssinn eller overhodet ikke formulert annet enn som ulystfølelse til å gå opp i noe som ligger utenfor ens eget snevreste miljø.

Nu er det en meget populær indikasjon på begynnende åreforkalkning at folk begynner å beskjeftige seg så sterkt med ungdommens problemer. I virkeligheten er det naturligvis våres alles problemer det her dreier seg om, enten vi har mer av vår utvikling bak oss og er begynt å sette frø eller disse frø ennu fortøner seg som gyldne frukter mot forårshimmelen. Det er bare så meget lettere å ta fatt på disse problemer hos ungdommen, ikke minst for oss som står midt i Det røde Hav og ser tegn til at vannene skal lukke seg igjen. Det blir mer mening i alle ting når man tenker på ungdommens vegne, for å si det igjen: det er jo dem som skal lave det.

Og dette første spørsmål: vil ungdommen kunne vende uforrætt tilbake? henger naturligvis nøye sammen med det vi allerede er glidd over i: vil ungdommen naturlig, og i høyere grad enn tidligere kunne kjenne seg som medlemmer av det samfund som har fostret dem — gå opp i det?

Det har vært talt så smukt om individualismens seir i de nordiske land, ikke minst nordmennene får seg idelig påsatt etiketten som en slags vandrende eneceller, fulle av ukrenkelighet og stridbar egocentrisitet.

Noe er det sikkert om det, men ikke nær så meget som man har villet ha det til. Det er alt dette vrøvlet om fjellene, det er alt dette vrøvl om en slags berserknatur, en atavisme som vi skulde ha brukt til å bremse civilisasjonens dekadance.

Vrøvl, som sagt. Om en stridbar rettsfølelse kan vi nok tale, stundom grensede til kverulanse (skjønt menneskene kalles påfallende ofte for kverulanter når

man ikke vil gi dem rett!), men en slik eventuell overdrivelse av jeg'ets rettigheter er vel i himmelens navn ikke noe å prise oss for. Tvertimot, vår store rettslære professor Fredrik Stang, død under krigen, hans minne skjendet offentlig av Knut Hamsun, tar allerede i sin Innledning til Formueretten fra begynnelsen av århundret til orde for en modifisering av synet på individets rettigheter, også på eiendomsretten. Han var ikke marxist, han var også norsk i egentligste forstand. Han stod slett ikke alene, hverken blant jurister eller legfolk; han gav i virkeligheten dengang uttrykk for et selvfølgelig prinsipp; men det virket overraskende på dem som alltid har lyttet til eventyret om det norske retthaveri, om denne engstelige vernen om alle fordeler, som ikke tåler noen krenkelse, om denne vilde utfoldelse på alle kanter, om så bare for demonstrasjonens skyld.

Og det har så mange ganger — også i Danmark — vært sagt at det var disse verdifulde egenskaper som tok ut sin rett og gjorde nordmennene så sterke fra første stund.

Bedrøvelig om så var! La oss være enige om at en viss steilhet er av det gode når det kniper, og at hårdhet er nødvendig når der blir slått hårdt. Men er det nødvendig å gripe til denne nedverdiggende romantisering fordi et folk reagerer klart og effektivt mot et tysk militært overfall med derav følgende civil annekasjon, løgn, falskhet og løftebrudd som konsekvente spilleregler?

Forhåpentlig ikke. Hvordan måtte et folk være for *ikke* å yte denne naturlige motstand? Man kan jo si det så enkelt: se på dem som ikke har gjort det, de er jo allesamme mindreverdige personer.

Nei, den slags trekk i nasjonalkarakteren behøver vi ikke gripe til. Derimot skal vi gå tilbake til den danske studenten og stille spørsmålet slik: er det ikke sannsynlig at disse mennesker som har ytet motstand under trøstesløse vilkår er kommet til å mene noe mer enn bare å verne hus og hjem som det så smukt heter — er det ikke sannsynlig at begrepet Fedreland har utvidet seg, fra å danne billede av et prospektkort med fjell som spiller seg i sjøen og yndige løvtrær, til noe som omfatter menneskene, livsformen, institusjonene? Er det ikke kort sagt sannsynlig at den tyske karikatur av et samfund har fått de fleste til å tenke over det samfundet de selv er medlemmer av, har gitt dem respekt for det og samtidig en nyvåknet lyst til å forbedre det, være med . . .

Innrøm at det er sannsynlig. Innrøm at samfundet bør glede seg.

Og dermed er det jo også igrunnen gitt at der blir en orientering mot venstre. De fleste har grunn til å ville forandring.

Johan Borgen.

„DANSKERE”

paa Plyndringstogt

Sommeren og Efteraaret 1941 var en løfterig Tid for Hyæner. De tyske Hære væltede ind over rige russiske Omraader — rige Omraader, en forjættende Klang for dem, der gav en god Dag i Danmarks Fremtid og Selvagtelse. Her var noget at tjene! Blæse være med, at vi hjalp Røvertyskland, at vi saa var med til at udplyndre Sovjetunionen — lad os faa en Bid af Kagen og en Slavepisk i Haanden!

Saadan var der altsaa nogen, der tænkte. Blandt andre daværende Minister *Gunnar Larsen*, Direktør for Aarhus Oliefabrik *Thorikild Juncker*, Civilingeniør *Knud Højgaard*, Hofjægermester *Folmer Lüttichau*, Fabrikant *J. C. Hempel*, Direktør *Knud S. Sthyr* og Kontorchef *Niels Erik Wilhelmsen*. Der var en Del flere, og de skal nok komme for Dagens Lys. Men disse Herrer vilde være de store *Organisatorer*, Foregangsmandene i et »dansk« Røvertogt østerud.

I December 1941 holdt denne intime Kreds et lille Møde i Styhrs Kontor i Scavenius' Udenrigsministerium. Resultatet var det saakaldte »Østrumsudvalg«, hvis Bestyrelse kom til at bestaa af de nævnte Herrer, minus *Gunnar Larsen*. Han forbeholdt sig friere Hænder som Bagmand. Hvad der er sagt paa Mødet, hvem der ellers var med, og hvordan selve Ministeriet var impliceret, ved vi ikke. Dokumenterne herom er nemlig forsvundet fra Østrumsudvalgets Kontor. Der maa staa rare Ting i de Papirer. Men en hel Del ved vi.

»Dansk Initiativ«.

Østrumudvalget skulde »fremme dansk Initiativ i Øst- og Sydøsteuropa«. Privat havde *Gunnar Larsen* allerede i Februar 1942 opsøgt den tyske Minister for Østomraaderne, *Rosenberg*, og faaet en

særdeles lovende Aftale om Driften af Cementfabrikken *Port-Kunda* i Estland, og lige efter antichambrede Direktør *Juncker* hos *Rosenberg*. Om den Aand, hvori Samtalerne førtes, skriver han selv:

»Samtalen med *Rosenberg*, der varede ca. 25 Minutter drejede sig om . . . visse germanske Tanker, som jeg aabnede Samtalen med . . . Dette at man kunde bekræfte, at Danmarks Stilling i Treuhandspørgsmaalet vilde være baade klar og fordelagtig, gav Anledning til Smil og Venlighed, og ret hurtigt efter afsluttedes Samtalen.«

Treuhandordningen gik ud paa, at visse Personer i Forbindelse med danske Firmaer fik Adgang til at drive nationaliserede Virksomheder.

Et af de Tilbud, *Juncker* havde med til Berlin om »dansk Initiativ« i Østomraaderne, var fra *Firmaet I. Krüger A/S* (Vandforsynings- og Rensningsanlæg), der ledes af Hr. *T. C. Thomsen*. Firmaet pralede ganske aabenlyst og skamløst i sit Tilbud:

»Siden 9. April 1940 har vi opført saadanne Anlæg for den tyske Værnemagt i Danmark, saavel for Luftvaabnet som for Hæren. — Vi opførte ligeledes alle Anlæg for den tyske Værnemagt i Norge, ogsaa for flere Millioner Kroner, og fortsætter dette Byggeprogram for endnu større Beløb, idet vi venter, at disse Arbejder i Norge vil vare endnu 1—2 Aar. — Efter Ønske fra den tyske Værnemagt i Oslo har vi nu sendt Ingeniører til Finland, idet man ønsker, at vi skal udføre lignende Arbejder for Luftvaabnet i Finland, Arbejder, der ogsaa vil andrage betydelige Summer.«

Iøvrigt har naturligvis Aarhus Oliefabrik interesseret sig for Dyrkning af olieholdige Planter i Ukraine, og der blev ført Forhandlinger med *Preben Holten*

fra »English House« om at leje et større Areal i Østrummet til Faareavl, eventuelt sammen med et tysk Firma, saaledes af Danmark skulde have Halvdelen af den producerede Uld — men der blev altsaa ingen Bukser af det Skind.

C. K. Hansens Rederi mente at have en fin Næse for Fremtidens Udvikling og sendte en Skibsmægler hen til Kontorchef *Wilhelmsen* for at høre, hvordan det gik. Rederiet haabede, at Udvalget som hidtil vilde benytte Rederiets Skibe i Sejladens paa de baltiske Lande.

Firmaet Mogens Jacobsen & Co. udarbejdede Rationaliseringsplaner for tyske Virksomheder i Riga, men Tyskerne var saa utaknemlige at benytte Planerne uden Firmaets Medvirken.

Konsul Thygesen, som var Landmandsbankens merkantile Raadgiver og bl. a. interesserede sig for Frøfirmaet »Tri-folium«, aabenbarede ifølge *Wilhelmsens* Notitser, at hans »Syn paa Forholdet mellem Danmark og Tyskland er meget positivt«. Hans Syn paa danske Landboforeningers Frøforsyning i Roskilde var mindre positivt, idet han betingede sig, at dette Firma ikke skulde have Andel i Rigdommene fra Øst.

Dette er kun et lille og tilfældigt Udpluk blandt »initiativrige« Firmaer og Forretningsfolk.

En lille nem Forretning.

Østrumudvalgets Store foragtede dog ikke det smaa. *Juncker* meddelte f. Eks. i Marts 1942 den tyske Generalkonsul *Krüger*, at Tyskerne godt kunde købe en Snes velholdte Omnibusser i Danmark, forudsat at Købet kunde ske paa diskret Maade, ligesom det tidligere var sket med Lastvogne. Her var ogsaa Aarhus Motor Compagnie impliceret, og *Juncker* glædede sig over, at Trafikministeriet (*Gunnar Larsen*) vilde anbefale Handelen.

En lille Nisse rejste.

For Resten var der ikke nogen større Fart i Sagerne. Tyskerne var bange for at lade andre faa Del i Profitten, og Sagerne strandede i de tyske Omsvøbsdepartementer. For saa at faa lidt Flugt over Tingene blev der arrangeret en Rundrejse i de besatte Omraader i Øst. Her var naturligvis *Gunnar Larsen* og

Gunnar Larsen

F. Lüttichau

J. C. Hempel

Knud Højgaard

Th. Juncker

Knud S. Sthyr

Juncker med, og det blev en lang Rejse paa hele 3000 km, hvor der alle Vegne flagedes til Ære for Hs. Ekscellence Trafikministeren. Juncker blev dog noget utilpas, da han i en Fabrik opdagede, at den var sat i Gang for Tilfældet. — Det var igen Gunnar Larsen og Juncker, der fik noget ud af Rejsen, Resten af Firmaerne fik nærmest en lang Næse.

Juncker var ganske klar over, hvem der fik størst Fordel af Østrumsudvalgets Arbejde, nemlig Tyskerne. Han skrev ganske ligesud i sin Rapport om Rejsen:

»Efter min Rejse til Ostland staar det mig klart, at det tyske Erhvervsliv, medens Krigen varer, ikke magter de store Opgaver, der frembyder sig i Ostland under Fredsproduktion. Hvis derfor Danmark maatte ønske at gøre en Indsats i det europæiske, og i dette Tilfælde Ostlands, Erhvervsliv til Gavn for sig selv, maa Følgen blive, at det indledende Arbejde maa gøres nu under Krigen, hvorved Indsatsen bliver en Hjælp for Tyskland, der paa sin Side formentlig er villig til at omsætte en Indsats nu med Begunstigelser over en lang Aarrække.

Profitten fordufter.

Udvalget vilde gerne eksportere dansk Arbejdskraft til »Ostland«, men det var kun Stympere, der søgte derover; Lægerne vilde ikke, Fiskerne vilde ikke og Landmændene vilde ikke, medens derimod Folk som *Jack Westergaard*, der havde lidt Fiasko i Politik og nu »gjorde« i Nazisme, vilde gerne virke for den store Sag.

En anden af de ca. 180 Ansøgninger, man kender til, er fra Receptionschef *Ove Celinder*, som søgte Arbejde i »Ho-

telbranchen« i Østomraaderne. Man forestiller sig en kjoleklædt og glacébehandsket Herre, der tager imod Slaverne ved Indgangen til de tyske Tvangsarbejdslejre. Blandt de mere prominente Ansøgere er Stikkeren *Harkjær-Simonsen* fra Odense.

Göring lagde sig imidlertid paa tværs af det hele ved at dekretere, at Jorden i Østomraaderne skulde gives til de tyske Soldater efter Krigen. Større Forretninger blev ikke afsluttet; der blev solgt lidt Skomagerbeg og andet Smaakram.

For at faa lidt Form over Handels-samkvemmet stiftedes der ved Østrumsudvalgets Medvirken et Handelsselskab »Transdania«, som skulde øve en dansk Indsats i de nybesatte Østomraader. Blandt Stifterne bemærker man Fabrikant *J. C. Hempel*, Grosserer *Bue Bjørner*, Grosserer *Knud Lundbye* og Direktør, cand. polit. *C. W. Jernert*; Landsretssagfører *Børge Jensen* kom ogsaa med. — Men den danske Indsats for-dampede med de tyske Nederlag.

Erhvervsorganisationerne stillede sig imidlertid køligt. Et Eksempel paa dette har man i en Notits, som Juncker i 1942 sendte til Udenrigsministeriet:

»Saafrem Hauchs, d. v. s. Landbrugsraadets Holdning overfor Lütlichau medfører, at han udtræder af Samarbejdet, ønsker jeg en eller anden LS/DNSAP Mand i Stedet for.«

Juncker vilde aabenbart kun have med paalidelige Folk at gøre.

Svanesang.

Det havde været saa hyggeligt under Møderne i 1941 og 1942 — der blev ikke nær saa god en Stemning under Møder-

ne i 1943. De nævnte Herrer i Østrumsudvalget forsamledes saaledes den 18. Januar 1943 i Direktør Sthyr's hyggelige Kontor i Udenrigsministeriet, medens de russiske Kanoner gjorde Kaal paa den sidste tyske Modstand ved Stalingrad. De Herrer var irriterede; der skulde være Møde om Eftermiddagen med Erhvervsorganisationerne, som ikke vilde makke ret. Juncker havde aftalt med Afdelingschef *Wassard*, Udenrigsministeriet, fortalte han de andre, at:

»Det mindste, der helst skulde komme ud af Mødet, var, at Erhvervsorganisationerne nu sluttede op bag Arbejdet paa en saadan Maade, at i hvert Fald Organisationernes Medlemmer fik at vide, at Østrumsudvalget eksisterede.

Ingeniør Højgaard fandt, at det maaske var lidt uopportunt i Øjeblikket at lade alt for mange faa Kendskab til hele Arbejdet, da Situationen jo i Dag var en anden end for et halvt Aar siden. Dette var der Enighed om.«

Højgaard var ogsaa bedrøvet over, at der faktisk ingen Opgaver var at tage op, og Bedrøvelsen steg jævnt hen i Sommeren 1943, efterhaanden som Østomraaderne gik tabt for det ivrige danske og tyske Initiativ.

Hvordan Østrumsudvalget afgik ved Døden er indtil videre skjult for profane Blikke. — Det skete i Efteraaret 1943. Dets Tilværelse formede sig heldigvis ikke som noget Sejrstogt for disse Chancerytters Initiativ, men det skal ikke faa os til at glemme, at disse Mænd, som var førende i dansk Erhvervsliv, var villige Hjælpere i Tysklands Røvertogt.

RØDE KORS

befriede 19.000 Fanger

Cirka 19.000 politiske Fanger blev befriet af Svensk Røde Kors i Tyskland. Det endelige Tal er endnu ikke opgjort, men det vil foreligge indenfor den nærmeste Tid. De 19.000 Fanger kom fra 27 forskellige Nationer. Forhandlingerne om deres Løsladelse har staaet paa siden Efteraaret, og det var Grev Folke Bernadotte selv, der fik Ideen til den storstilede Plan, som blev saa smukt gennemført, og som har aftunget hele Verden saa stor Beundring.

Grev Folke Bernadotte har fortalt, at han under sin første Konference med Himmler talte lige ud af Posen og blandt andet sagde: — De ved, at det svenske

Folks Følelser for Tyskland er usympatiske paa Grund af Behandlingen af vore Brødrefolk. Tror De ikke, at Tyskland kunde gøre noget for at bøde lidt herpaa?

Himmler havde med Galgenhumor svaret, at han ikke kunde haabe paa venligere Følelser for Tyskland i Sverige, og at han ikke kunde give Tilladelse til Evakueringen af de norske og danske Fanger.

Alligevel lykkedes det Bernadotte at gennemføre Evakueringen med den tyske Regerings Tilladelse nogen Tid senere. Blandt andet var man interesseret i at befri de franske Kvinder, der var sendt til Tyskland, fordi deres Mænd var Med-

lemmer af den franske Frihedsbevægelse. Da man først var naaet til Enighed om Evakueringen, sagde Himmler:

— Tag saa mange Kvinder, De vill Men paa dette Tidspunkt kunde jo selv han se, at Tyskland ikke havde langt igen.

Usmageligt

Nationaltidende er det eneste Dagblad, som ikke tilbagesendte Annoncen fra Firmaet Wadil, der under Besættelsesaarene har gjort sig bemærket ved udsøgt Service overfor tyske Kunder, Rabat til Værnemagten o. lign.

Vi gør de københavnske Aviser opmærksom paa, at det gør et uheldigt Indtryk, at man i Dag lader Journalister, der under Besættelsestiden har lagt nazistiske Synspunkter for Dagen, ja endog haanet Frihedsbevægelsen, skildre Befrielsens Begivenheder og skrive begejstrede Artikler om Kampens Mænd.

Hvorfor var Demokratiet stærkest? Vi har al grund til at opkaste dette spørgsmål. Nok ser det i øjeblikket ud som om parlamentarismen er så grundfæstet som ingensinde før, men vi ved hvor hurtigt bladet kan vende sig og hvor hurtigt medløpere forvandles til modstandere.

Og der er jo een fare, som man må gøre sig klar. Hvad vil der ikke bli brygget av nye og sælsomme teorier i de sammenskudte stortæders ruiner. Hvilket perverst og umenneskeligt filosofisk system skal nu fødes av savn og kulde, av utilfredsstillet ærgerrighed, av boligbrist, av erotisk nød

DERFOR VAR DEMOKRATIET STÆRKEST

og av ren underernæring. Mange frykter en pest som krigens følgesvend, den fjerde av Apokalypsens ryttere, men mon der ikke er mere grund til at frykte *den nye filosofi*, — hvorledes den nu må bli. Nogen forestilling derom kan man ikke gøre sig, man ved kun at begavede stipendiater fra Norden med offentlig støtte vil bli sendt ned for at gennemvandre den tyske filosofis månelandskap, det som av en tidligere geograf er skildret således:

»Over uendelige sumpe av ondskapsfuldt vrøvl hæver sig det pompöse nonsens majestætiske tinder, foroven kronet av den rene galskaps evige sne.«

*

Lad os nytte intervallet inden de nye drageæg er udruget til at besinde os på vårt eget, så vi muligvis bedre kan stå imod, når det nye engang kommer i al sin charmerende modernitet.

Hvorfor var Demokratiet stærkest? Een ting, som falder i øjnene er den at demokratiet kan tillade sig at forbruge flere personer i førende stillinger end diktaturet kan. Således begyndte striden, som en strid mellem Hitler og Chamberlain. Hitler kunde ikke byttes ud, men Demokratiet kunde ombytte Chamberlain med Churchill, hvad der synes at ha været en faktor av betydning. Under forrige krig kunde Asquith ombyttes med Lloyd George og Clemenceau kunde avløse en eller anden; Kejser Wilhelm derimod kunde ikke udskiftes. Men situationen kræver stedse nye mænd med nye egenskaper, egnede netop for den nye situation. Det kan just parlamentarismen yde, diktaturet derimod ikke. De sandheder som muligvis var gode og nye da diktatoren trådte til, de er 20 år efter rimeligvis noget snak og dog nødes han til at gentage dem i en umulig situation. Det eneste han ikke kan gøre er nemlig at gå og la en ny mand sige dagens nye sandheder.

Men dette står i forbindelse med en fundamental forskel mellem de to systemer. I de parlamentariske lande har folket en regering for at den skal føre den politik, som tjener folket bedst og i overensstemmelse hermed skifter folket sine regeringer. — Men diktatoren har et folk for at det skal tjene hans politik. Er det underligt at et folk er bedst tjent med det første system. Og er det underligt at det andet system gang på gang efterlader landet som en ruinhop og folket i laser, således som Napoleon I, Napoleon III, Wilhelm II, Mussolini og Hitler og Nikolaj efterlod deres lande.

Mennesket er det farligste av alle dyr. Andre dyr dræper kun for føden. Mennesket og måren dræper for fornøjelse. Men mennesket er det eneste dyr, som i større omfang dræper sin egen race. Efter dette korte overblik over zoologien vil man forstå at al forfatnings alfa og omega består i at hindre en enkelt person av denne farlige race i at få for megen makt, at kontrollere ham mens han har den, at kunne drage ham til ansvar og at kunne komme av med ham. Disse vilkår opfylder parlamentarismen, det mest beundringsværdige statssystem, som nogensinde er — ikke ud-

tænkt, thi det er det ikke, — men voxet frem gennem praxis. Med stigende uhygge har vi iakttaget, hvorledes det modsatte system ikke indeholdt nogen sikkervedsventil. I flere år har Tyskland mindet om et barn der er kommet op på en cykle uden bremse ned ad bakke i en bjergegn. Komme av kunde det ikke og om det endelige resultat var der ingen tvivl.

Man fremhæver ofte at demokratierne ikke kan føre krig. Det betyder vel i virkeligheden kun at et demokrati vanskeligt kan begynde en krig, og det turde være en fordel. Til gengæld kan et diktatur ikke slutte fred. I flere år har vi været vidne til det forfærdelige syn at Tyskland og Italien ikke har kunnet slutte fred på grund av deres politiske system; en fejl ved regeringsformen som har kostet millioner av mennesker liv, hjem, førlighed eller sjælehelse.

*

Parlamentarismen har den egenskab at den skaffer de mest egnede frem til regeringsmakten. Det er et system, som begunstiger de begavede. Man kan sige: hvorfor skal de veludrustede ha alt? Dette samfund blir mere og mere et samfund for de vel-udstyrede, hvor de ubegavede skubbes til side, og det kan man finde uretfærdigt. I grunden lige så uretvist, som den gamle ordning, hvor det var småfolks børn som ingen steder kunde komme. Således set har man erstattet den ene uretvished ved fødsel (fattigdommens brist på chance) med en anden fødsels-uretvished (den ubegavedes brist på chance). Det vi har været vidne til er ikke uden forbindelse med denne omstændighed. De »fødte« så sig truet av de døpte, kan man sige. Det vi har oplevet var de ubegavedes oprør, hvorfor ideologien da også meget konsekvent lagde for med at underkende forstanden som kriterium.

Der er her et problem. Det er ikke morsomt i dette gennemexaminerede samfund at bli vraget allerede ved mellemkoleexamen og siden konsekvent stødt til side ved alle lejligheder. Man kan ikke undre sig over, at der står en garde rede med nag og ødelæggelseslyst i sindet, når en ideologi pludselig kalder på dem og til en avveksling gör de udsudte til de udvalgte. I og for sig har de veludrustede ikke krav på flere av livets goder, end de ringe udstyrede. Men for almenheden er det naturligvis nyttigst, at de begavede når frem, og det gör de under parlamentarismen, hvor der er fri kritik av præstationerne. **Fortsættes Side 10.**

FRIT DANMARK

Fortid og Fremtid

Sjældent i Historien har en Bevægelse vel sejret saa hurtigt og saa afgørende som den danske Modstandsbevægelse. Det danske Folks Modstand mod Besættelsen og Nazificeringen begyndte som passiv Modstand: Alsangen, den kolde Skulder, Drillerierne og de vittige Historier, de utvetydige Tvetydigheder i Skrift og Tale, den indestængte Harme mod dem, der svigtede og lod sig kue eller købe. Men Besættelsens Tryk voksede Dag for Dag og blev uudholdeligt — og med Smerte og Harme saa vi, hvor svært Landets Ledere havde ved at sige Nej, naar Tyskerne stadig forøgede deres Krav. Vi saa i Juni 1941 de danske Kommuniste blive arresteret og jaget under dansk Medvirken, og det storslaaede skete, at jo stærkere Presset blev, des kraftigere blev Modstandsandaen og Modstandsviljen i det danske Folk. Saa begyndte Frihedskampen med den illegale Presse!

Den frie Presse var det første Udtryk for den danske Modstandsbevægelses Vilje til under Kampens Risiko at tage Kampen op. Her var Kommunisterne de første til at organisere et illegalt Arbejde. Men Modstandsviljen var til Stede langt ud over det kommunistiske Partis Kredse, og i Foraaret 1942 enedes Mænd fra vidt forskellige Kredse om at skabe et frit Blad som et Udtryk for Enigheden om en dansk Modstandsvilje mod det tyske Aag og mod den Eftergivenhed og Veghed, som dengang truede med at lamme vort Land og moralsk at fordærve vort Folk. Det var to kendte danske Politikere, som sammen tog Initiativet til at skabe Bladet »Frit Danmark«, to politiske Modstandere, som indsaa, at nu maatte de indre Uenigheder vige for det fælles Maal — at rejse hele Folket til en Kamp for et frit Danmark. *Christmas Møller* og *Aksel Larsen* grundlagde »Frit Danmark«, og sammen med Professor Mogens Fog, Professor Ole Chievitz, Biblioteksdirektør Th. Døssing, Redaktør Børge Houmann, Landsretssagfører Prytz, Redaktør Ole Kiilerich og Direktør Karl V. Jensen dannede de Bladets første Redaktionskomité. Den 7. November 1942 blev Aksel Larsen arresteret af dansk Politi og udleveret til Tyskerne, og den 9. December 1942 blev Chievitz, Døssing, Prytz og Karl Jensen ligeledes arresteret, mens det lykkedes Mogens Fog, Ole Kiilerich og Børge Houmann at undslippe. De undslupne førte Bladet videre, og da Ole Kiilerich i Februar 1943 rejste til London, afløstes han i Redaktionen af Redaktør Kate Fleron.

I 1943 udvidedes »Frit Danmark«s Hovedledelse med nye Kræfter: Professor C. A. Bodelsen, Professor Arne Noe-Nygaard, Ingeniør, Dr. techn. Chr. Ostfeld, Docent Aksel Milthers og Rejsesekretærene Seminarielærer, cand. mag. Elias Bredsdorff og Reservekirurg, Dr. med. Teit Kærn. Da Kate Fleron og senere Mogens Fog blev arresteret i Efteraaret 1944, udvidedes Hovedledelsen med Ingeniør Ejner Thorsen og Formanden for Murerarbejdsmændenes Fagforening i Aarhus Chr. Christiansen. Ved Børge Houmanns Sygdom i Begyndelsen af 1945 afløstes han af Rigsdagsstenograf Gelius Lünd, og inden Besættelsestidens Ophør

naaede Mogens Fog og senere Kate Fleron atter at deltage i Hovedledelsens Møder.

»Frit Danmark« var i Efteraaret 1943 med til at grundlægge Danmarks Frihedsraad, som dannedes af Repræsentanter for de 4 største Modstandsgrupper i Landsformat: FRIT DANMARK, RINGEN, DANMARKS KOMMUNISTISKE PARTI og DANSK SAMLING. I Frihedsraadet var Professor Mogens Fog fra første Færd »Frit Danmark«s Repræsentant, og efter hans Arrestation indvalgte Hovedledelsen Professor C. A. Bodelsen som hans Efterfølger i Raadet. Da Mogens Fog undslap fra Shellhuset, indtraadte han igen i Frihedsraadet, og samtidig udvidedes ogsaa de andre Grupperes Repræsentation i Raadet.

Trods alle de Vanskeligheder, et illegalt Blad maatte kæmpe imod, steg »Frit Danmark«s Oplag stadig; fra en Begyndelse paa ca. 10—15.000 Eksemplarer voksede Bladets Fremstillingsmuligheder og Udbredelse saa stærkt, at det sidste illegale Nummer, Aprilnummeret (4. Aargang Nr. 1) udkom i 145.000 Eksemplarer, trykt paa Trykkerier i København, Odense og Aalborg og duplikeret utallige andre Steder.

Ved Siden af det maanedlige Hovednummer har »Frit Danmark« siden August 1943 ugentlig udsendt »Frit Danmarks Nyhedstjeneste«, der senere ændrede Navn til »Frit Danmark — Nyheder og Kommentarer«. Den redigeredes paa Hovedledelsens Vegne oprindeligt af Mogens Fog, senere af Kate Fleron og til sidst af Elias Bredsdorff under Medvirken af Landsretssagfører Niels Andersen.

Samtlige »Frit Danmark«s Hovedledelsesmedlemmer har i Tidens Løb bidraget med Artikler til Bladet, men ogsaa uden for denne Kredse har Bladet haft mange Medarbejdere; vi kan f. Eks. nævne afd. Redaktør Nic. Blædel, Redaktør Frantz von Jessen, Biskop Skat Hoffmeyer, Landsretssagfører Robert Mikkelsen, Dr. med. Johs. Agerholm Christensen, Forfatteren Kjeld Abell, Seminarielærer Claus Eskildsen, Redaktør Aage Schoch, cand. polit. J. Grünbaum, Ingeniør Erling Foss, (som skabte Ordet »Værnemager« i F. D.s Spalter) Landsretssagfører Niels Andersen, Overretssagfører (nuværende Justitsminister) Busch-Jensen, Kredslæge Lauritzen, Haderslev, Pianisten Ole Willumsen, Forfatteren Flemming Bergsøe og Grev Eigil Knuth.

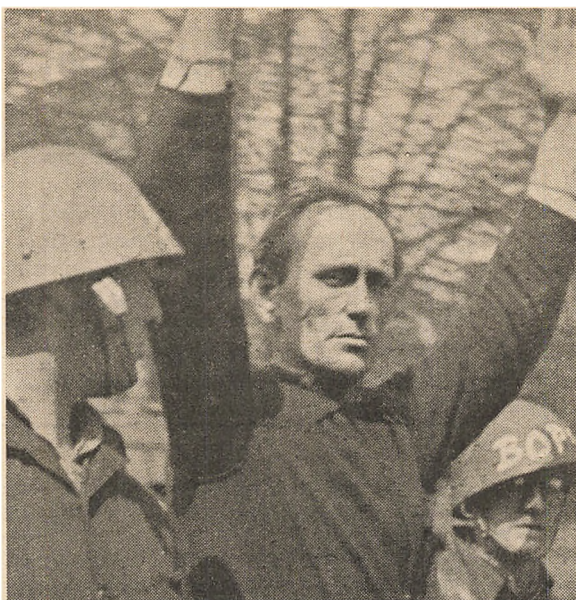
I Foraaret og Sommeren 1942 havde »Frit Danmark« udviklet sig fra blot at være et Blad til ogsaa at være en landsomspændende Organisation med Grupper i alle Landets Byer. Seminarielærer, cand. mag. Elias Bredsdorff skabte i Sommerferien 1942 den første Kontakt med aktivt indstillede Mænd og Kvinder i de største Provinsbyer paa Fyn og i Jylland, og det blev snart nødvendigt at ansætte særlige Rejsesekretærer, som knyttede og vedligeholdte Forbindelsen mellem Hovedledelsen og Grupperne. Det var illegale Folk, som havde hele deres Tid at stille til Raadighed for dette Arbejde; Ib Nørlund var fra Foraaret 1943 »Frit Danmark«s Rejsesekretær for Fyn og Sydjylland, og afløstes i Efteraaret samme Aar af Dr. med. Teit Kærn. Cand. mag. Elias Bredsdorff var fra Juli 1943 til Okt. 1944 »Frit Danmark«s Rejsesekretær for Midt- og Nordjylland, cand. polit. Anders Døssing var Rejsesekretær for Sjælland og afløstes senere af Kommunalærer Ib Hauge og Direktør Karl V. Jensen.

avn opstod der et Net af Grupper, faglige og alle deltog i Arbejdet for at forøge Udbredelsen »mark«. Her knyttedes Forbindelsen til Hovednem en Københavnssekretær, først Læge Poul g efter hans Arrestation Papirhandler Svend i Esbjerg.

Militære Modstandsbevægelse begyndte at blive under Frihedsraadets Ledelse, stillede »Frit it Apparat til Raadighed og var i udstrakt Grad e til Skabelsen af den danske Frihedshær, som i Aar overtog Opretholdelsen af Ro og Orden i øbenhavn var det oprindelig Ingeniør Mogens .nyttede Kontakten mellem de militære Grupper lelsen; han blev i Marts i Aar arresteret og sad under Bombardementet. Mogens Prior maatte fra 5. Sal og blev derved saa haardt kvæstet, at flere Døgn at have ligget paa det tyske Felt- i nogen Form for Pasning kort Tid senere afgik paa et dansk Sygehus, da han var indlagt for kunne reddes. Efter Ingeniør Priors Død ind- med. Teit Kærn i den københavnske Militær- Repræsentant for »Frit Danmark«, og i Jylland and. polit. Strange Petersen til den jyske Mili- som »Frit Danmark«s Repræsentant.

Presses Betydning har i Besættelsesaarene været tor. Det var den frie Presse, der herhjemme for gav Udtryk for Folkets Modstandsvilje, det var esse, som oprindelig bibragte Folket Forstaael- tagens og den aktive Modstands Nødvendighed, frie Presse, der fastslog Parolen om Organise- tære Grupper, og det var den frie Presse, som dsraadets Paroler og Opraab ud til hver eneste

it Danmark«s Hovedledelse har vedtaget, at fortsætte efter Befrielsen som et Ugeblad, er det betragtning, at den Lære, som vi har draget un- for Danmarks Frihed, ikke maa gaa i Glemme! et enige sammen fra alle demokratiske Lejre i lsen og Terrorens Aar, og sammen føler vi os il at fastholde de Krav og den Linie, hvorom Frihedsbevægelsen i Kampaarene var Enighed. bevægelsen har sejret, og dens ledende Mænd d til i Danmarks Regering at tilrettelægge Dan- tid. I den fortsatte Kamp for en virkelig Gen- af Demokratiet i Danmark, for Fastlæggelse af lenrigspolitik, for Kravene om en dybtgaaende af de Landsmænd, som svigtede eller ikke var er voksne, skal Modstandsbevægelsens Mænd og e, som har stillet sig paa dens Linie, have et Or- første Færd har traadt i Brechen for denne Kamp. »MARK« hverken udgaar fra eller henvender sig olitiske Kredse eller sociale Lag. »FRIT DAN- aabne Vinduerne ud til den nye Verden, og i vil en fri Drøftelse kunne finde Sted om alle r, hvorom der maatte være Uenighed indenfor bevægelsen. Et frit Blad — et Kampblad for De- lag — det er, hvad »FRIT DANMARK« skulde befriede og lykkelige Danmark.

SAADAN
SER
DE UD

Øverst: Bopa-Folk arresterer en Landsforræder, en af de Hipo- Mænd, der i Besættelsens sidste Tid var med til at plage og ter- rorisere sine Landsmænd. — I Midten: Kaj Munks Morder, fotogra- feret i Vestre Fængsel. — Nederst: Docent ved Universitetet, Dr. jur. Popp-Madsen, et af Nazisternes »bedste« Navne, tidligere Ju- stitsministeremne, nu arresteret og anbragt i Vestre Fængsel, hvor han har god Tid til at spekulere over det tredje Riges Ideologi.

Hvad har Danskerne i Udlandet egentlig gjort?

Nej, det forbauser egentlig ingen Dansk udenfor Danmarks Grænser, at man hjemme kan stille det Spørgsmaal: Hvad gør Danskerne udenfor Danmark? De, der befandt sig udenfor det besatte Europa, havde et saa umaadeligt stort Forspring i 1940, 41 og 42. De var i den frie Verden. De kunde alle, som Kauffmann i Washington, have kastet sig selv, og hvad de stod som ansvarlige for, ind for den allierede — og dermed for Danmarks Sag.

Siden fik de Danske i Udlandet Hjemmefrontens mægtige Indsats som en Gave. En straalende Baggrund for et frit dansk Arbejde.

Og hvori bestod saa dette? Først skabte man det danske Raad i London, allerede i Efteraaret 1940. Det var paa et Tidspunkt, da Danmarks officielle Repræsentation forfærdedes over, at unge Danske bad om at blive indrulleret som frivillige i den engelske Hær. Jævne Danskere stiftede sammen med deres engelsk-naturaliserede Landsmænd en fri dansk Bevægelse, som tidligt og sildigt forsikrede Britterne om, at Danmark kom med, at det danske Folk ikke vilde lade sig knægte af Tyskerne. Et frit dansk Blad, »Frit Danmark« blev startet. Dets Aargange er i Dag et historisk Kildeskrift, som sammen med Undergrundspresen hjemme er det nærmest tilgængelige Materiale fra Mørklægningens og Besættelsens Aar. Det danske Raad knyttede Venner iblandt de Allierede nærmere til sig, og gav saa godt det lod sig gøre, den spirende Modstandsbevægelse hjemme den Opmuntring, som den dengang havde god Brug for. BBC's danske Udsendelser var Budbringeren fra de Allierede og fra de Danske i Udlandet, som troede paa det danske Folk — troede i en Tid, hvor officielle Udtalelser hjemmefra gav ringe Opmuntring, og det, der foregik i det skjulte, af letforstaaelige Grunde forblev skjult.

Men det, der trængtes til, for at faa hele det engelske Folk til ogsaa at tro, det var Oplysning. Og denne Oplysning bragte de første, som kom ud fra Danmark, Sten Gudme og Christmas Møller, Gudme skabte paa Tryk Slagordet, Hitlers Mønsterprotektorat, som med eet gav Forklaring paa saa meget, der hidtil havde været uforstaaeligt for Englænderne og vore andre allierede Venner.

Saa begyndte Sabotagen paa Hjemmefronten. Undergrundsviser naaede frem til London, og det, der var blevet lovet af de Danske i den frie Verden, blev indfriet af den danske Hjemmefront paa en Maade, der langt, langt oversteg selv de dristigste Forventninger. Danmark stod aldrig højere i Verdens Agtelse end i de Dage.

Fra Raadet i London knyttedes der Forbindelser med Danske over hele Verden, frie Bevægelser opstod i Sydafrika, Indien, Australien, Persien, Sydamerika, Island og Færøerne. De Forenede Stater havde deres danske Koloni, som foruden at give USA alt, hvad de formaaede, tjente deres gamle Fædrelands Sag med aldrig svigtende Energi.

Christmas Møllers Ankomst skabte

Redaktør Ole Kiilerich var Medlem af Frit Danmarks Redaktion fra Bladets Start til Februar 1943, hvor han, eftersøgt af det danske Politi for flere Arter af illegal Virksomhed, maatte flygte. Han kom via Sverige til London, blev Medlem af Det danske Raad og Medarbejder ved Frit Danmark i London. Kiilerich har under Krigen haft Lejlighed til at besøge Færøerne og Island.

Samling af de spredte Kræfter. For Danskerne var de Gaulle et Forbillede, og Sammenligningen mellem han og Christmas Møller er ikke saa gal. De havde under forskellige Forhold de samme Vanskeligheder, og de stræbte efter det samme Ideal: Fædrelandets Ære og Genrejsning. Fædrelandet over alle Partier og over alle Særinteresser.

Det danske Raad tæller knapt et halvt Hundrede Medlemmer og Bevægelsen 4000 Medlemmer foruden de 5000 danske Søfolk. Et Arbejdsudvalg paa en halv Snes Personer leder Arbejdet. Christmas Møller er den daglige Chef. Et Informationsudvalg har udgivet Bladet, Pjecer, Billedstof og bombarderet Verdenspressen med Nyheder fra Danmark.

Et særligt Rekrutteringskontor har hjulpet de frivillige til Rette. De meldte sig i England og Indien, i Sydafrika, paa Færøerne og Grønland, og i Canada. De havde det ikke alle lige let; Sommeren 1940 var den store Krisesommer for det britiske Rige, Spionængstelsen var enorm. Hver Udlænding, som ikke kunde kontrolleres af sin egen Eksilregering, maatte passere Britternes Sikkerhedssystem. Man kunde ikke være for forsigtig. Men omsider kom de i Uniform, og de første danske Flyvere kom paa Vingerne. Nær 200 Danske mødte til Øvelser i den britiske Homeguard. De Frivilliges Antal naaede op til 3—400, næsten ligesaa mange som der var Nordmænd. De danske finder vi i alle Vaabenarter og paa alle Frontafsnit. De spredtes i engelske Afdelinger, har kæmpet ved El Alamein, i Burmas Jungle, paa Sicilien og i Italien, i Nordfrankrig, Belgien og Holland og senest i Tyskland. De har fløjet paa Bombetogter til Berlin og paa Jagerpatruljer over Europas Slagmarker, paa Kystkommandoens ensomme Vagter over Atlanterhavet — og de pløjer Verdenshavene paa britiske man-of-wars ved Indien, i Atlanterhavet og nær Grønlands Kyster.

Fra USA kom et nyt Hold af Danske og Ætlinge af Danskere. Hvor de deltog, fik de deres Part af militære Udmærkelser, DFC, DSO, Military Cross, Georges Cross og Medal, Africa Star og 8. Armé's straalende Baand med Ottetallet. De er Officerer, Instruktører og Menige, og de findes iblandt Nordmændene som Flyvere, som Sømænd og Soldater. De er i Lægekorpset hos baade Englændere, Amerikanere og Nordmænd. Ogsaa hos Franskmandene er der Danske.

Og saa har vi vore Søfolk: 5000 danske

Sømænd som ikke vilde hjem til forsmædeligt Hoveri for Fjenden, men tog deres Tørn for Danmark paa Verdens frie Have. Mange blev derude, mange gik efterhaanden over i Marinen, særlig da Danmark fik sine egne Minestrygere, og endnu mange flere sejler stadig Materiellet fra Amerika til England, og fra England til Fronterne. Naar en ny Havn aabnes paa Kontinentet, er de norske og danske Handelskibe næsten altid de første paa Pletten.

Efterhaanden kom flere og flere med i Arbejdet derude. Gesandtskaberne skød den tidligere Ængstelsesham af sig; de tog fat paa Efterkrigsproblemerne og beskæftiger nu store Stabe af sagkyndige, og ganske som hjemme, er alle Danske i Udlandet nu med paa den ene eller den anden Maade. Informationstjenesten var ikke mere den altovervejende Opgave, men den var stadig en væsentlig Del af Arbejdet. Her var det, Sveriges og Englands Danske knytter Traaden. Det Arbejde i Sverige, som man hjemme kender bedst af Udenlandsdanskernes Indsats, Politiforlægninger, Dansk Pressetjeneste, Flygtningehjælp og saa videre har faaet sin meget store Plads i den Helhed af dansk Virksomhed, som ustandseligt foran sig havde Hjemmefrontens stærke Handlinger at leve op til, og som hentede baade Inspirationen og Perspektiverne fra dem derhjemme. At være Hjemmefrontens Hjælper og Sendebud, det var i Beskedenhed hvad de Danske i Udlandet udenfor de Frivilliges Kreds har kunnet formaa. Hvis de har løst den Opgave tilfredsstillende, har de deres Andel i, at Hjemmefrontens Indsats ogsaa gav Danmark en Plads blandt de Allierede. Thi uden Sendebudene vilde vore Frihedskæmperes Bedrifter næppe være naaet udenfor de tyske Mørklægningsgardiner over Danmark. Eller i hvert Fald kun i tyskforvansket Form, som det skete i Begyndelsen, da selv Danske i Udlandet kun havde deres egen stærke Tro paa det danske Folk at øse af.

Ole Kiilerich.

DERFOR VAR DEMOKRATIET STÆRKEST

Fortsat fra Side 7

Vi skal ikke hoppe på Tysklands gravsten — så meget mindre som det ad åre genopstår. Men vi skal av selvo-pholdelsesdrift stöt og målmedvendende modarbejde tysk åndelig indflydelse her i landet. Ligesom krisen i 1857 frigjorde Jylland fra den økonomiske avhængighed av Hamborg, således bör krigen 1940—45 frigøre os fra den evindelige, århundredlange kopiering av tysk væremåde, tysk språk, tysk byggemåde (København er vist omtrent det eneste, der er tilbage av Berlin), tyske navne, tysk videnskab og tysk stil. Kunde besættelsen 1940—45 medføre dette resultat, så har disse år ikke været lønløse; de har endog været til velsignelse.

Sven Clausen.

DANMARKS SYDGRÆNSE

Den første engelske Motorordonnans kommer til Grænsen ved Krusaa og modtages med Jubel af Befolkningen.

Nu da Krigen for vort Vedkommende er forbi, staar ogsaa vi foran Opgøret med Tyskland, og ligesom Angrebet og Truslen mod vort Land har været altomfattende, vil ogsaa Afslutningen faa Karakter af et Generalopgør, hvorunder alt, som bestemmer det fremtidige Forhold til Tyskland, tages i Betragtning, derunder ogsaa Spørgsmaalet om vor Sydgrænse og om de nationale Mindretals Stilling.

Under selve Frihedskampen var det lykkedes at give den danske Modstandsbevægelse den Styrke, der følger af at holde sammen om klare og enkle Retningslinier, som tager Sigte paa Hovedsagen: Genvindelsen af et frit og demokratisk Danmark og Opgør med Landsforræderne. Men om Grænse- og Mindretalsproblemerne vil Meningsforskellighederne vise sig ikke mindst indenfor en Organisation som »Frit Danmark«, der hviler paa saa bredt et Grundlag.

»Frit Danmark« har ikke ønsket at fremkalde en for tidlig Diskussion om en mulig Grænseforandring, men naturligvis blev ogsaa dette Spørgsmaal brændende, efterhaanden som det store Opgør kom nærmere. I en Række af Modstandsbevægelsens Blade var Kravet om en Grænseflytning blevet fremsat med Styrke, medens fremtrædende Mænd med Christmas Møller i Spidsen har udtalt den Opfattelse, at det overvejende Flertal i Danmark ikke ønsker Grænseflytning. Givet er det, at vi nu paany maa overveje alt, hvad der taler for eller imod en Ændring af Grænsen.

Det er kun 25 Aar siden, den nuværende Grænse blev fastlagt efter de to Folkeafstemninger i 1920, der i 1. Zone, Nordslesvig, gav 75,000 danske Stemmer mod 25,000 tyske, medens 2. Zone, Mellemslesvig, havde 13,000 danske mod 52,000 tyske Stemmer. I 3. Zone, Sydslesvig ned til Dannevirke—Slien, med et lille spredtboende dansk Mindretal, holdtes ingen Afstemning. Dannevirke-Bevægelsen, der lagde Vægten paa den historiske Ret og den sydslesvigske Befolknings danske Oprindelse, havde ikke stor Tilslutning til sit Ønske om, med eller mod den tysksprogede Befolkningens Ønske, at faa Statsgrænsen lagt ved den gamle Folkegrænse ved Dannevirke. I Danmark var Modviljen mod at faa et meget betydeligt tysk Mindretal inden for Landets Grænser ganske overvejende. Langt større Kredse samledes om Bestræbelserne for at faa Mellemslesvig med Flensborg tilbage til Danmark, men ikke blot Regeringen Zahle, ogsaa Regeringen Neergaard, der var dannet efter Nyvalg til Rigsdagen, ønskede at respektere Afstemningens Resultat, og den af Neergaard-Regeringen støttede Plan om en Internationalisering af Mellemslesvig blev mødt med Kølighed af de allierede Magter og fik ingen Betydning.

Grænsen blev draget, hvor den nu ligger, mellem Nordslesvig og Mellemslesvig, og Resultatet, som blev *Slesvigs Deling efter Nationalitetsudtryk ved Sindelaget*, havde Tilslutning hos Flertallet i Danmark. Tilslutningen øgedes yder-

ligere i Aarene, der fulgte, og trods en smertelig Erkendelse af, at der paa mange Maader blev handlet ilde mod det danske Mindretal Syd for Grænsen, var Stillingen forud for den nuværende Krig dog for Hovedparten af Danmarks Befolkning den, at man fandt, vi havde faaet den Grænse, der gav de bedst opnaaelige Vilkaar for et taalelig fredeligt Samliv med Tyskland og med den tyske Nation.

Kan vi fravige vort hidtidige Standpunkt?

Ser vi efter den Lidelse, Udplyndring og Uret, der er overgaaet os, andre Maal for vor nationale Politik end før? Har Nazismens Voldspolitik ændret vort Syn paa Muligheden for at opnaa Sikkerhed ved gensidig Respekt for en Grænse- og Mindretalsordning, der tager Hensyn til begge Parters Interesser? Vil Tysklands totale Nederlag, og den kommende internationale Nyordning give os andre Muligheder for at hævde os over for tysk Magtpolitik og eventuelt andre Opgaver end før? Det er de Spørgsmaal, vi nu maa stille os.

Danmark som Nationalstat.

Danmark som *Nationalstat* var det Maal, der tilstræbtes ved Slesvigs Deling 1920, og det kan næppe tænkes, at Ønsket fra dansk Side nu vil være et andet. Heller ikke har vi forladt den demokratiske Grundindstilling, der medfører, at Sindelaget betragtes som det afgørende Kendetegn paa Nationalitet. Vi værdsætter det enkelte Menneskes Vilje og dets Ret til at gøre sin Mening gældende, og vi respekterer en Befolknings Ret til at vælge sit Styre og sit statslige Tilhørsforhold. Efter almindelig dansk Opfattelse maa Statsgrænsen derfor følge Sindelagsgrænsen, draget efter Befolkningens eget Valg mellem dansk og tysk.

Ud fra denne Grundindstilling har vi tillige indrømmet det

tysksindede Mindretal i Nordslesvig paa ca. 30.000 Mennesker den mest vidtgaaende Ret til at dyrke tysk Kulturliv inden for Danmarks Grænser, skønt det for Hovedpartens Vedkommende, navnlig paa Landet, alene er Sindelaget, der gør dem til tyske, medens de af Afstamning og Sprog, i Sæd og Skik er danske som Sønderjyllands øvrige Befolkning. Forud for Nazisternes Magtovertagelse i Tyskland gav Brydningerne omkring Hjemmetyskerne i Nordslesvig ikke den danske Stat større Vanskeligheder, men efter den Tid blev deres Optræden i stigende Grad illoyal mod Danmark, og under Krigen og Besættelsen har en væsentlig Del af Mindretallets Medlemmer ved deres Adfærd i en saadan Grad forbrudt sig mod det Land, hvor de nyder Statsborgerrettigheder, at de efter Krigen maa blive stillet over for det alvorligste Opgør med økonomiske Straffe, Fængslinger og eventuelt Udvisninger. Men dette er en Sag for sig.

Heller ikke behøver man med selve Grænsediskussionen at sammenblande Spørgsmaalet om de nordslesvigske Hjemmetyskerens fremtidige Stilling og en Fjernelse af den offentlige Støtte og drivhusagtige Beskyttelse, som deres statsfjendtlige Virksomhed hidtil er blevet begunstiget med. Denne Sindelags-Tyskhed kan ikke forstyrre Danmarks Tilværelse som et rent dansk Land.

Sydslesvigernes Nationalitet.

Et Mindretalsproblem af alvorlige Dimensioner vilde vi derimod faa ved Indlemmelse af *Sydslesvig* ned til Dannevirke, og en saadan Grænseflytning vilde kun kunne forenes med Ønsket om en Nationalstat under Forudsætning af, at enten Sydslesvigernes oprindelige Danskhed kunde genoprettes, ogsaa hvad Sindelaget angik, eller at den tysksindede Befolkning fjernedes ved en Flytning til Tyskland.

Der er i nyere Tid gjort et værdifuldt Arbejde for at give Danske en bedre Forstaaelse af Nationalitetsforholdene i Sønderjylland baade Nord og Syd for Grænsen med klar Paavisning af, at *den ældgamle Folkegrænse* ved Slien-Dannevirke den Dag i Dag har sin Betydning og danner Skel mellem dansk og tysk Folkeejendommelighed. I Sydslesvig Nord for Dannevirkelinjen er navnlig Landbefolkningen paa mangfoldige Maader i Væsen og Levevis præget af sin oprindelige Danskhed, som først for 100-150 Aar siden overdækkedes med tysk Sprog. Trods den første Tids Protester fra Befolkningen trængte Tysk igennem fra Kirker og Skoler under et dansk Styre, som manglede Forstaaelse for Bevarelsen af dansk Sprog og Kultur i disse Egne. Og med Sprogskiftet fulgte gradvis et Sindelagsskifte, som traadte frem, da Nationalitetsmodsatningerne skærpedes i 1840-erne.

Kan Sindelaget i disse Egne atter skifte og Befolkningen igen lære at værdsætte Samhørighed med det Folk, som den i sin Oprindelse og sit grundlæggende Væsen tilhører? Adskillige kyndige vil hævde det i Overbevisning om, at Sydslesvigerne først derved vil vinde en folkelig-kulturel Harmoni, som savnes nu, da de maa tilpasse sig til en Kultur, der af Væsen er dem fremmed. En Ting vil man fra dansk Side være enig om, at uden Mulighed for et Sindelagsskifte — selv om det maatte tage sin Tid — vil en Statssamhørighed med denne Befolkning intet være værd.

FRIT DANMARK

*Det første Udtryk for Samlingen i
Frihedsbevægelsen*

*Besættelsestidens største og førende Organ
udkommer hermed som Ugeblad.*

»Frit Danmark« koster 3 Kr. Kvartalet i Abonnement, dog kun 2 Kr. for Resten af April Kvartal. — Bladets Løssalgpris er 30 Øre. Bladet ekspedieres af Bladkompagniet til samtlige Landets førende Kiosker og Bladforhandlere.

Abonnement kan tegnes paa Posthusene, hos Landpostbudet, gennem de lokale Frit Danmark-Grupper eller ved skriftlig eller telefonisk Henvendelse til Bladets Ekspedition, Nørre Voldgade 11, København K. Tlf. Central 15 745.

Folkeflytning.

Ogsaa Tanken om Folkeflytning er fremsat. Tyskland under Nazismen har ikke selv taget i Betænkning andre Steder at anvende denne Fremgangsmaade, og fra allieret Side maa man vente Planer om storstilede Folkeflytninger for i Fremtiden at skabe renere nationale Linjer ved Tysklands Grænser. Men kan vi forene en almindelig Folkeflytning fra Sydslesvig med Opfattelsen af denne Befolkning som oprindeligt dansk, men udsat for en Fortyskning, der i væsentlig Grad skyldes Fejl fra det danske Styres Side? En Udskillelse af Sydslesvigere, der er indvandret Syd fra, eller stammer fra indvandrede, har været nævnt, men maa anses for praktisk uigennemførlig. En Folkeflytning vil have Karakter af en stærk Gengældelse, og vil ogsaa kun have Mening som et Krav til Tyskland om Oprejsning og økonomisk Erstatning ved Afstaaelse af tidligere tysk Ejendom, men samtidig vilde den betyde Afslutning paa al Tale om særlig Folkesamhørighed med den nuværende tysksindede Befolkning i Sydslesvig.

Tanken om en Grænseflytning, der kun omfatter *Mellem-slesvig* med *Flensborg* ned til Sydgrænsen for 2. Zone fra Afstemningen, vil rejse de samme principielle Problemer, men med mindre Skarphed og vel med mere Udsigt til et Resultat, fordi der her er et dansk Mindretal, saa stort at der kan bygge en Udvikling derpaa.

Danskheden Syd for Grænsen.

Grænsepolitikens Maal maa være et Danmark, der er saa dansk som muligt lige til sin Sydgrænse, og derfor maa den tage Sigte ikke blot paa Statsgrænsens Fastlæggelse, men ogsaa paa *Kampen for dansk Nationalitet* baade Nord og Syd for Grænsen. Det maa være et Maal, at Sønderjylland Nord for Grænsen endnu mere end hidtil administreres uden Særordninger lige med Landets andre Dele, ikke mindst med Fjernelse af de særlige Begunstigelser for tysksindede. Og flyttes Grænsen ikke, maa Danskheden Syd for den have stærkere Støtte, som det Bolværk den er mod Fortyskningens Fremtrængen Nord for Grænsen.

Grænsens Retfærdighed og Sikkerhed.

Naar Danmark i 1920 ønskede en Grænse efter Nationalitet, som den giver sig til Kende i Sindelaget, var det et tungtvejende Hensyn, at en retfærdig Grænse ogsaa er *den sikreste Grænse*. Men yder Grænsens Retfærdighed og vor Hensyntagen til Tyskland derved nogen Beskyttelse? Man maa vel sige, at under Besættelsen har Grænsen trods alt haft en vis Værdi, saa sandt som de Danske Syd for den har maattet bære de tungeste Byrder. Officielt har Tyskland siden 1920 ikke forlangt Grænseflytning, men Agitationen med »de blødende Grænser« omfattede ogsaa Nordslesvig, og det tysksindede Mindretal her har ikke nægtet sig noget i Retning af Krav om at komme »heim ins Reich«. Men til Trods for denne paagaende Agitation angaar Faren fra Tyskland dog mindre en ny Flytning af Grænsen et Stykke mod Nord end *Truslen mod Danmark som Helhed*. Hitler erklærede den 6. Oktober 1939 i den tyske Rigsdag, at Tyskland ikke havde rejst Krav om Grænserevision, men afsluttet en Ikke-Angrebspakt med Danmark. Et halvt Aar efter brød

Tyskland Pagten. Over for denne Fare for Retsbrud spiller Grænsens Beliggenhed en underordnet Rolle, og Grænsens Retfærdighed hjælper os intet. En retfærdig Grænse har principiel Værdi for os selv og som Led i en almindelig mellemfolkelig Politik, men i Forhold til Tyskland kan vi kun haabe paa, at Retfærdighed en Gang med Tiden kan blive en reel Værdi. Foreløbig skal vi ikke vente at kunne undvære mere haandgribelige Garantier.

Tyskland efter Krigen.

Vi maa regne med, at Tyskland i lange Tider vil være et Land, hvor der efter Nederlag igen vil rejse sig stærke Kræfter, der vil sværge til Magtpolitikken. Haabet om, at Tyskland frivilligt vilde indordne sig under en international Retsorden var levende efter sidste Verdenskrig. Denne Gang giver man ikke Afkald paa at *tvinge* Angriber-Staten til at bevare Tilbageholdenhed. Men Situationen efter Tysklands Nederlag er endnu ikke afklaret, og alene af den Grund er det for tidligt mere indgaaende at drøfte de Muligheder, den kan stille os overfor.

Vi ved ikke, om der vil blive Tale om en *Zone omkring Kielerkanalen*, der vilde forblive under international Kontrol, efter at den forestaaende Besættelse af hele Tyskland engang er ophørt. En mulig Kanalzone kunde tænkes at afskære Slesvig Nord for Dannevirke-Linjen, og dermed stille os overfor en særlig Opgave med Hensyn til denne Landsdels Styre. Tanken om en Indlemmelse vilde gøre de forannævnte Hensyn til Danmark som en Nationalstat aktuelle. Vilde man fra dansk Side afvise Tanken om Indlemmelse, kunde Spørgsmaalet om et dansk *Protektorat* med særligt Styre over en Del af Sydslesvig tænkes rejst. Det er aabenbart, at et for alle Parter tilfredsstillende Resultat af en saadan Plan vilde kræve Overvindelse af overordentlige Van-

BEFRIELSEN

Fra et af vore illegale Trykkerier

Billedet er fra Frit Danmarks illegale Trykkeri, stjalet fra en Værnema-ger i April 1944. Siden — paa Grund af Gestapos generende Interesse — flyttet fire Gange. Fra venstre ses »Anton«, »Verner«, »Jens«, »William« og »John« — 5 af Frit Danmarks ufortrødne Medarbejdere.

FRIT DANMARKS STIFTERE HILSER BLADET

(Fortsat fra Side 2)

den kæmpende Frihedsbevægelse herhjemme havde naaet rent overvældende Dimensioner, saavel i sit Omfang og Udbredelse som hvad Kampmidlerne angaar. Hvor før kun et Faatal var aktivt ude i den bitre og farlige Kamp — baaret og understøttet ganske vist af hele Folkets ukuelige Frihedsvilje — var hele det danske Folk henimod Afslutningen blevet til een eneste national Sammensværgelse, som skulde og som kun kunde sejre.

Nu er Sejren vundet. Glædens Tid er inde, og Rengøringen er begyndt som Indledning til den Genopbygning

af det ødelagte, vi allesammen skal i Gang med.

Og saa har jeg vel Lov at hilse »Frit Danmark« som vort Lands førende Regeringsblad gennem de sidste Par Aar og sige, at ingen kan bedre end vi, der er kommet fra Tyskland, føle og maale Storheden af jeres Indsats i den Tid, der gik. Den spæde Spire var blevet til en mægtig Eg, som end ikke de stærke Storme kunde kue eller knække.

Vort Land er frit, men vort Arbejde er ikke tilende. Nu skal vort Folks staalsvejsede Enighed for Alvor staa sin Prøve, nu det gælder Genopbygningens Opgave: at gøre det nyskabte lykkelige Danmark til et rigt Danmark igen. Kunde Folket i absolut Enighed

og Solidaritet kæmpe Landet frit, saa kan det ogsaa i Enighed og Solidaritet bygge Landet op, trække paa lige Hammel og i ubrydeligt Fællesskab paatage sig de Byrder og bringe de Ofre, som denne Opbygning vil kræve af os.

Der er altsaa stadigvæk nok at gøre for vort Blad, vort »Frit Danmark«! Vi, som kom hjem, melder os til Tjeneste. Festens Dage er ved at være forbi og Hverdagen ved at begynde — men det er en ny og straalende Hverdag med dansk Sol over Danmarks Bøgeskove, grønne Enge og bølgende Kornmarker, med Arbejdets muntre Klang fra Marker og Fabriker — hvor vi rejser og opbygger vort genfødte fri og lykkelige Fædreland i Nord.

Aksel Larsen.

(Fortsat fra forrige Side)

skeligheder, og den vilde medføre Fare for blot yderligere at forbitre Modsætningen mellem Nationaliteterne, men man kan paa den anden Side ikke ganske udelukke den Mulighed, at det danske Mindretal og en stærkere dansk Bevægelse ad den Vej kunde faa en Beskyttelse af sine beretigede Interesser, der nu maa savnes.

Fremtiden.

Vi Danske kan ikke bygge paa Forventninger om et Tyskland, der vil respektere Rettigheder og Aftaler. Vi ved, at vi maa sætte vor Lid til et internationalt System, der er i Stand til at stille Magt bag Retten. Men selv om Tyskland har mistet sin Magt og forspildt sin Ret til ethvert Krav paa Hensyntagen, vil det alene være overensstemmende med vor

Indstilling at føre en Grænsepolitik paa langt Sigt, en Grænsepolitik, der vil være forsvarlig ogsaa i et internationalt Retssamfund, hvor alle — Tyskland indbefattet — er med som lige Partnere. Derfor anser vi det ikke for forsvarligt at rokke ved Nationalitetsprincippet, der blev lagt til Grund ved Fastlæggelsen af den nuværende Grænse, men vi bør ud fra den internationale Situation, der vil foreligge ved Opførelsen efter Krigen, indstille os paa fordomsfrit at undersøge de forøgede Muligheder for bortset fra Statsgrænsens Beliggenhed at hævde Danskhedens Kamp for sin Eksistens saa langt, som dansk Folkegrund rækker og inden for hele det Omraade, hvor den lever med Hjemstavnsret fra Historiens Begyndelse. Danskheden skal styrkes i disse Egne for sin egen Skyld, og fordi den bidrager til at sikre et rent dansk Land Nord for Grænsen.

Kampen stod i hver lille By...

Træk fra „Frit Danmark”s Historie i Provinsen.

Fra sin spæde Begyndelse, tidligt paa Aaret 1942, var »Frit Danmark« lagt an som en bred, folkelig Bevægelse, der i sig kunde og skulde rumme alle danske, der var enige om to Ting: en fælles, aktiv Kamp mod det nazistiske Tyskland og en fælles Kamp for Demokratiet i Fremtidens Danmark.

Det var derfor en given Ting, at F. D. ikke kunde nøjes med en central Hovedledelse, der prægede den taktiske Linie i Kampens forskellige Faser, men at man maatte opbygge en levedygtig Organisation, der havde Rødder overalt i det danske Samfund. Fundamentet maatte være en levende, aktiv Deltagelse fra saavel Land som By, fra Hovedstaden til den mindste Flække.

Saaledes blev det ogsaa — Parolen om Samling fængede, og mange Maaneder varede det ikke, før Lavinen var i Skred. Ved personlige Bekendtskaber og Introduktioner spredtes Ideen over hele Landet. Snart var de første Grupper dannet i Provinsens Byer, og de første tynde Traade knyttet, der senere skulde blive til F. D.'s faste Organisationsapparat. Mange Steder dannedes Grupper paa lokalt, selvstændigt Initiativ og først senere knyttes paa forunderlig Vis Forbindelsen til Helheden.

Men Vanskelighederne var store. Det officielle Danmark var blændet og bundet af Tyskernes Syn paa al illegal Bevægelse, det var »Kommunisme« og skulde bekæmpes med alle Midler, og det blev det. Politiet arbejdede effektivt mod den gryende Frihedsbevægelse, Post blev uden Skrupler aabnet, Telefon aflyttet. Arrestationer og Domfældelser tyndede ud i de gamle Rækker. Men Ideen bredte sig, Modstand og Vanskeligheder overvandt, Grupperne blev flere og flere, større og større, og Forbindelserne stærkere og stærkere. Bladet »Frit Danmark« vandt hurtigt Udbredelse og dermed Indflydelse; Sabotageparolen blev udsendt og kommenteret, og Forstaaelsen for den aktive Kamp bredte sig som en Stormvind. Lokale Blade opstod og skabte gennem deres Paavisning af, at Kampen ogsaa stod i hver lille By, og at hver Detaille havde Betydning for den fælles store Kamp, en forøget Interesse og stigende Slagkraft for hele Bevægelsen.

Resultatet af hele dette Arbejde var den 29. August, hvor ogsaa det officielle Danmark indsaar, at vi var med i Kampen for Frihed og Demokrati og ikke blot Tilskuere. Frit Danmark-Grupperne og de talrige, der i det daglige arbejdede sammen med dem, har deres ikke ringe Del af Æren for dette Resultat, der sikrede Danmark Muligheden for en ærerig og lykkelig Fremtid.

Efter den 29. August ændredes Billedet for det daglige Arbejde. Maalet var det

samme, men Mulighederne større. Paa en Maade var Arbejdet blevet lettere. Det officielle Danmark og dets Maskineri var ikke længere Modstandere, selvom man heller ikke kan sige, at de var blevet Medkæmpere. Men i Stedet var kommet et forstærket og hensynsløst Gestapo, der i hurtigt stigende Tempo praktiserede deres »Rets«system, baseret paa Terror og Vold.

Men Trykket avlede Modtryk. Grupperne voksede, nye opstod, »Frit Danmark« udkom i stadig stigende Oplag og nu som oftest trykt, nye og større Lokalblade saa Dagens Lys, og Piecer og Bøger blev trykt eller duplikeret og i store Oplag spredt Viden om. Nye Opgaver meldte sig og blev løst. Da den militære Situation gjorde det paakrævet, at en stor, dansk Undergrundshær blev opstillet og uddannet, gik F. D.-Grupperne rundt om i Landet i Spidsen. De organiserede paa mangfoldige Steder de første Militærgrupper, de stillede deres Erfarenhed og Lokalkendskab til Raadighed for det nye Udtryk for det kæmpende Danmark, og mange Steder ofrede de en Del af deres Mandskab. I Stedet maatte saa skaffes nye Medlemmer til de gamle Grupper, og de blev skaffet. Thi F. D.'s gamle Arbejde var lige vigtigt, den oprindelige Idé, at Fundamentet for hele den aktive Frihedsbevægelse maatte være en Forstaaelse af Maal og Midler i hele den danske Befolkning, var ligesaa rigtig nu som tidligere og maatte aldrig tabes af Syne. Uden dette Fundament hjalp ikke nok saa mange Maskinpistoler.

F. D. var i sin Idé og sin Start et Udtryk for et Samarbejde fra Konservative til Kommunist, det var derfor naturligt, at de lokale Grupper i deres Sammensætning forsøgte at spænde ligesaa vidt. I talrige Byer var Grupperne et glimrende Udtryk for dette Samarbejde mellem alle demokratiske Partier og alle Befolkningslag andre Steder spillede lokale Forhold ind, der gjorde Grupperne mindre rummelige, men i saadanne Tilfælde var der altid en intim og solid Kontakt med andre Grupper, saaledes at Samarbejde tværs gennem alle Partilag kom i Stand.

Da Danmarks Frihedsraad i Efteraaret 1944 besluttede at oprette Lokalkomiteer under Frihedsraadet i Provinsens Byer, var det en naturlig Opgave for F. D. gennem sine bredtfunderede Grupper og sit faste Organisationsapparat, at være behjælpelig med Organiseringen af disse Lokalkomiteer. Og det var en naturlig Følge af F. D.'s Linie, at det af al sin Kraft støttede dette Udtryk for en bedre Koordinering af alle Frihedsbevægelsens forskellige Kræfter, saaledes at det kæmpende Danmark ogsaa indadtil kunde faa et fælles, lokalt Bannermærke til Udtryk for sine, fælles Maal.

Hvad var det nu for Mænd, der stod

bag Frit Danmark-Grupperne? Navne er her af sekundær Betydning. Det er nok at sige, at det var et bredt Udsnit af den danske Befolkning. I hver Gruppe var der gerne 1 eller 2, der var den drivende organisatoriske Kraft, men det er karakteristisk, at forsvandt de, var der altid andre, der kunde træde i deres Sted, Folk, der før havde gaaet stille med Dørene og gemt Førerevnerne til der virkelig var Brug for dem. Det kunde være en Købmand eller Læge, en Kontormand eller Fisker, en Skrædder eller Bankmand, en Direktør eller Arbejdsmand, alt har i Tidens Løb været repræsenteret blandt de ledende organiserende Kræfter.

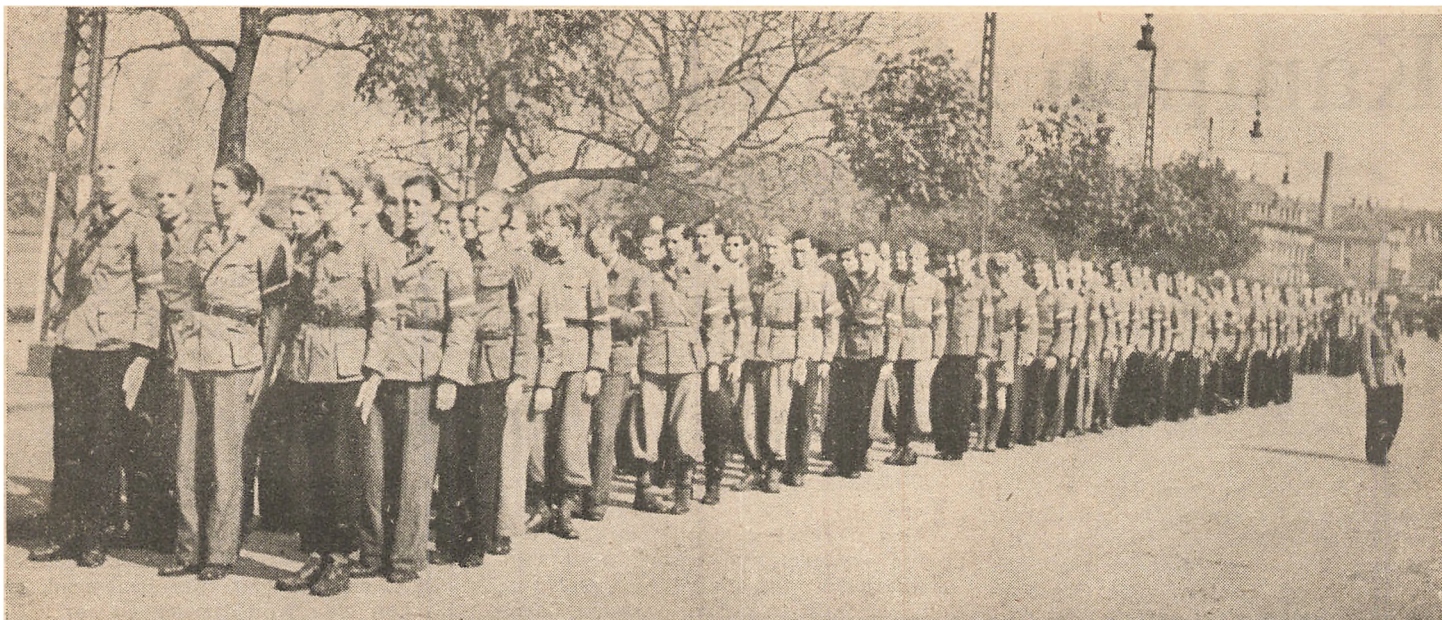
Sjælen i hele Arbejdet var dog den anonyme Medhjælper, kun kendt af ganske faa andre. Han arbejdede Uge efter Uge, Aar efter Aar med sin lille Detaille. En skrev maaske Stencil, andre duplikerede, skrev Konvolutter, var med til at transportere eller pakkede og sendte af Sted, nogle skrev til det lokale Blad, en skaffede Penge og nogle husede illegale Personer eller tekniske Hjælpemidler osv., osv. i den mægtige Sum af Detailler, der hver Uge skulde passe sammen for at giv et Resultat. Der var ikke altid Tid og maaske af og til heller ikke Overblik til at takke for Arbejdet til daglig. Men gjort blev Arbejdet. Dele af den store Mosaik kunde pludselig forsvinde, men Detailarbejdet, Grundlaget for det hele holdt aldrig op at fungere. Man arbejdede stot videre, og det tabte blev erstattet.

Skulde der rejses et Mindesmærke for Ideen i Danmarks Frihedskamp, da maatte det symbolisere den ukendte Hjælper, der forstod Frihedskampens Maal og Betydning for Fremtiden, og som uden store Ord eller Ambitioner uførtømt og med dansk Lune passede sin lille Del af Arbejdet. Blev han ramt af Gestapos Terror, myrdet eller pint ihjel, skrev han store og trøstende Ord til sin Familie om Kampens Nødvendighed for Fremtidens Skyld, blev han arresteret eller deporteret, bar han det med Fatning og uden Beklagelse af egen Skæbne, og slap han endelig uden Uheld gennem de lange Aar, saa tog han det som en Selvfølge, at han havde været med hele Tiden, nok stolt over at have gjort sin Del af Arbejdet, men endnu mere uforstaaende over, at ikke alle havde gjort som han.

Grundlaget for »Frit Danmark«s Arbejde har været den ukendte Hjælper. Det er takket være den enkeltes uselviske Indsats i Helhedens Tjeneste, at vi har vundet Sejren, der er en nødvendig Forudsætning for Fremtidens demokratiske Danmark. Det er takket være den gensidige Erfaring og Tillid, som Kampen har givet os, at vi med berettiget Optimisme kan se Fremtidens Demokrati i Møde.

Feit Kærn.

Billedet viser Frit Danmarks Militærafdeling ved Afmarchen efter Paraden for Feltmarskal Montgomery.

En Plet paa de første frie Folkemøder

Der har efter Danmarks Befrielse været afholdt store Folkemøder overalt i Landet — de første frie Folkemøder efter Besættelsens Ophør! Det har næsten alle Vegne været Frihedsbevægelsen, der har indkaldt til disse første Møder, idet Frihedsraadets Lokalkomiteer har arrangeret store Masse-møder og Demonstrationstog for at fejre Befrielsen og understøtte Frihedsbevægelsens Efterkrigstidskræv. I Aarhus afholdt Lokalkomiteen Møde paa Stadion Lørdag d. 7. Maj med Biskop Skat Hoffmeyer, Redaktør Elias Bredsdorff og General Bennike som Talere, i Aalborg afholdtes d. 13. Maj et Masse-møde, hvor bl. a. Ministrene Mogens Fog og Frode Jacobsen talte, i Odense talte samme Dag bl. a. Biskop Øllgaard, Grosserer Hans Muus og Boghandler Aage Johansen, og tilsvarende Møder, arrangeret af Frihedsraadets Lokalkomiteer og med Modstandsbevægelsens Mænd som Talere, har været afholdt overalt i Landet. Paa Søndag d. 20. ds. afholder Danmarks Frihedsraad sit første store Kæmpemøde i Fælledparken i København med Christmas Møller, Frode Jacobsen, Arne Sørensen og Alfred Jensen som Talere og Mogens Fog som Dirigent.

Det blev imidlertid Socialdemokratiet, der indkaldte til det første store Folkemøde i København i Fælledparken Søndag den 13. Maj, og naar vi omtaler dette Møde, skyldes det, at der her skete det usomme-

lige, at man lod en i Frihedsbevægelsens Øjne helt kompromitteret Mand, Hr. Alsing Andersen, indlede Mødet og bringe en Hyldest til Frihedskæmperne. Vi nødes derfor til endnu en Gang at minde om Alsing Andersens Stilling til Frihedsbevægelsen, som den blev formuleret i en Skrivelse fra ham til Socialdemokratiets Tillidsmænd den 2. Sept. 1943. Om den Indrømmelsespolitik, som det danske Folk forkastede den 29. Aug., skrev Alsing Andersen:

»Naar det fra chauvinistisk og kommunistisk Side bliver gjort gældende, at den af Samarbejdspartierne siden den 9. April førte danske Politik ved de sidste Dages Begivenheder har vist sin Uholdbarhed, og at Udviklingen derfor giver disse Chauvinist- og Kommunistkredse Ret i deres Angreb særlig paa Socialdemokratiet, er det — ganske bortset fra de sidste Aars fabelagtige Svingning i Kommunisternes Politik — en fuldkommen falsk Opstilling af Problemet, og en Paastand, der ikke under nogen Omstændigheder maa staa uimodsagt, men tværtimod i Sandhedens Interesse og af Hensyn til Udviklingen paa det mest energiske maa imødegaas og tilbagevises.«

Efter med Beklagelse at have fastslaaet, at Samarbejdspolitikken blev kuldkastet 29. August, fortsætter Alsing Andersen:

»Men denne Vej frem er blevet undermineret af Christmas Møllers Agitation i Radioen i Forbindelse med den Koalition

af Chauvinister og Kommuniste, der ansvarsløst har søgt at mistænkeliggøre Samarbejdets Maal og Midler og at fremkalde en anden Mentalitet i Dele af Befolkningen. De har tilsigtet at fremkalde Sabotage og Uro i Befolkningen og paa Arbejdspladserne, netop fordi de vidste, at Forholdene under Besættelsen ikke kunde bære denne Belastning. De har foregøglet dem, der hørte paa deres Tale, Luftspejlinger og Drømmesyn, der ikke stod til Troende. Derfor er Ansvar for den Situation, som nu er opstaaet, og de skal fastholdes paa deres Ansvar for, at det inden Krigen sluttede, kom dertil, hvor vi i Øjeblikket befinder os.«

Ja, Frihedsbevægelsen og Modstandsviljen har Ansvar for den 29. August og lader sig gerne fastholde ved dette Ansvar. Det var her Folket, der lærte Politikerne for første Gang at sige Nej. Men Hr. Alsing Andersen skal fastholdes paa sit Ansvar: han har i den haardeste Tid af Danmarks Frihedskamp søgt at mistænkeliggøre Frihedsbevægelsen og dens Mænd og at skabe Splittelse i Frihedskampen. Alsing Andersen har stillet sig ikke blot udenfor, men imod Frihedskampen, og vi væmmes ved i Dag at se ham som Taler ved et frit Folke-møde, ikke mindst i Rollen som Frihedskæmpernes Ven. National Anstændighed kræver, at Alsing Andersen betragtes som en politisk død Mand.

REDAKTIONSKOMITE:

Professor, dr. phil. C. A. Bodelsen
 Redaktør, cand. mag. Elias Bredsdorff
 Fagforeningsformand Chr. Christiansen
 Redaktør Kate Fleron
 Minister Mogens Fog
 Redaktør Børge Houmann
 Reservekirurg, dr. med. Teit Kærn
 Rigsdagsstenograf Gelius Lund.
 Docent Aksel Milthers.
 Udenrigsminister J. Christmas Møller
 Professor, dr. phil. Arne Noe-Nygaard
 Civilingeniør, dr. techn. Chr. Ostenfeld
 Civilingeniør Ejnar Thorsen

FRIT DANMARK

Udgivet af en Kreds af Danske

REDAKTION:

Elias Bredsdorff og Kate Fleron
 (sidstn. ansvarlig overfor Presseloven)

Redaktionens Adresse:
 Nørrevoldgade 11, København K.
 Telefon Central 15.745.

Forretningsfører: LRS. Niels Andersen,
 Ny Vestergade 13

Trykt i Det Hoffensbergske Etablissement, Kbhvn.

»Frit Danmark« udkommer ugentlig og koster 3 Kr. Kvartalet, dog for Resten af April Kvartal kun 2 Kr. Abonnement kan tegnes paa ethvert Posthus, hos Landpostbudene eller gennem de lokale Frit Danmark-Grupper. Bladets Løssalgpris er 30 Øre.

Ekspeditionens Adresse er: Nørre Voldgade 11, København K, Telefon: Central 15.745. Abonnement kan ogsaa tegnes skriftligt eller telefonisk direkte til Ekspeditionen, hvorefter Postopkrævning for April og Juli Kvartal vil blive udsendt.